

Predmet C-409/22**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

21. lipnja 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Apelativen sad Sofia (Žalbeni sud u Sofiji, Bugarska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

9. lipnja 2022.

Tužitelj u prvostupanjskom postupku:

UA

Tuženik u prvostupanjskom postupku:

EUROBANK BULGARIA AD

Predmet glavnog postupka

Žalba podnesena žalbenom sudu protiv presude prvostupanjskog suda kojom je prihvaćena tužba protiv banke kojom se zahtijevalo plaćanje 1. 982 000 eura kao zbroja iznosa koji proizlaze iz neodobrenih platnih transakcija sredstvima na bankovnom računu, 2. 1 182,40 eura kao naknade imovinske štete nastale zbog skrivljenog neispunjenja ugovorne obveze i 3. 74 521 eura zakonskih zateznih kamata

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev u skladu s člankom 267. UFEU-a kojim se traži tumačenje članka 4. točke 19. u vezi s člankom 59. stavkom 1. i člankom 4. točkom 23. Direktive 2007/64/EZ

Prethodna pitanja

1. Je li punomoć, kojom opunomoćenik u ime platitelja na temelju naloga za plaćanje raspolaže njegovom imovinom, platni instrument u smislu članka 4. točke 23. [Direktive 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ]?
2. Je li apostil koji je stavilo inozemno nadležno tijelo u skladu s Haškom konvencijom o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava iz 1961. dio postupka provjere autentičnosti i u pogledu platnog instrumenta i u pogledu platne transakcije u smislu članka 4. točke 19. u vezi s člankom 59. [stavkom] 1. Direktive?
3. Ako je platni instrument (uključujući onaj kojim se treća osoba ovlašćuje da raspolaže imovinom u platiteljevo ime) pravilan u formalnom smislu (odnosno u pogledu izvanjskog oblika), može li nacionalni sud smatrati da je platna transakcija odobrena, odnosno da je platitelj pristao na njezino izvršenje?

Navedene odredbe međunarodnog prava

Konvencija o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava (potpisana 5. listopada 1961. u Hagu), članak 2.

Navedene odredbe prava Unije i sudska praksa

Direktiva 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ (u daljnjem tekstu: Direktiva), uvodne izjave 1. i 60., članak 4. točke 19. i 23. te članci 54., 59. i 86.

Presuda Suda od 2. rujna 2021., CRCAM, C-337/20, EU:C:2021:671.

Odredbe nacionalnog prava

Graždanski procesualen kodeks (Zakonik o građanskom postupku), članak 591. stavak 1. i članak 596.

Zakon za zadalženiata i dogovorite (Zakon o obvezama i ugovorima, u daljnjem tekstu: ZZD), članak 75., članak 79. stavak 1. te članci 82. i 86.

„Članak 75. [...]

(2) Dužnik se oslobađa obveze ako je u dobroj vjeri ispunio obvezu prema osobi za koju se čini da je na temelju nespornih okolnosti ovlaštena za primanje činidbe. [...]"

Zakon za platežnite usluge i platežnite sistemi (Zakon o platnim uslugama i platnim sustavima) iz 2009. (stavljen izvan snage s učinkom od 6. ožujka 2018., ali primjenjiv u ovom predmetu), članak 51. stavci 1. i 2., članak 56. stavci 1. i 2. te članci 57. i 58.

„Članak 57. (1) U slučaju neodobrene platne transakcije pružatelj platne usluge bez odgode platitelju vraća iznos neodobrene platne transakcije te, ako je potrebno, platiteljev račun za plaćanje vraća u stanje u kojem se taj račun nalazio prije izvršenja neodobrene platne transakcije”

Targovski zakon (Zakon o trgovini), članak 422. stavak 3.

Sažet prikaz činjenica i postupka

- 1 Osoba UA (tužitelj u prvostupanjskom postupku, u daljnjem tekstu: tužitelj), u svojstvu deponenta (nalogodavac), i društvo Eurobank EFG Bulgaria AD (tuženik u prvostupanjskom postupku, u daljnjem tekstu: banka), u svojstvu depozitara (nalogoprimac), sklopili su 22. studenoga 2017. u Sofiji ugovor o žiro računu. Banka se ugovorom obvezala da će na tužiteljevo ime otvoriti i voditi žiro račun u eurima na neodređeno vrijeme kako bi mu mogla pružati platne usluge.
- 2 Tužitelj je u vezi sa svojim projektom ulaganja na račun uplatio ukupan iznos od 999 860 eura.
- 3 Tužitelj se 6. veljače 2018. uputio u banku kako bi izvršio bankovnu transakciju sredstvima na svojem računu, ali zaposlenik banke priopćio mu je da saldo na njegovu račun iznosi samo 16 000 eura.
- 4 Tužitelj navodi da ga je to začudilo. Nakon što je zatražio pojašnjenje, zaposlenik mu je predočio bankovni izvadak o prometu po računu za razdoblje od otvaranja računa 22. studenoga 2017. do 6. veljače 2018.
- 5 Tužitelj je na temelju bankovnog izvotka utvrdio da je njemu nepoznata osoba MK raspolagala sredstvima na računu na način da je izvršila šest pojedinačnih naloga za plaćanje u ukupnom iznosu od 982 000 eura, a da je vlasnik računa za to nije valjano ovlastio s obzirom na to da joj nije dao punomoć.
- 6 Zaposlenik banke pojasnio je tužitelju da je te jednostrane pravne poslove raspolaganja imovinom izvršila osoba MK koja se banci predstavila kao tužiteljev opunomoćenik i predočila punomoć od 1. prosinca 2017. koju je ovjerio talijanski javni bilježnik (u daljnjem tekstu: javni bilježnik).

- 7 Tužitelj je naveo da „punomoć” koja mu je predočena ne sadržava opunomoćiteljev potpis zbog čega je 1. 6. ožujka 2018. banci prijavio nezakonito raspolaganje njegovom imovinom i zahtijevao povrat iznosa, 2. 8. ožujka 2018. Središnjoj banci Republike Bugarske banci poslao presliku prijave i 3. javnom bilježniku poslao pisani upit.
- 8 Javni bilježnik odgovorio mu je da nije ni sastavio ni ovjerio punomoć kojom je tužitelj opunomoćio osobu MK, da je punomoć sigurno „krivotvorina” i da je to priopćio banci na njezin upit od 20. veljače 2018.
- 9 Tužitelj je 4. veljače 2019. protiv banke podnio tužbu Sofijskom gradskom sadu (Gradski sud u Sofiji, Bugarska) koji je tu tužbu prihvatio presudom od 13. svibnja 2021. te je banci naložio da tužitelju vrati iznos od 982 000 eura zbog neodobrenih platnih transakcija i da mu plati 1 182,40 eura na ime naknade imovinske štete i 74 521 eura kamata.
- 10 Jedno od obrazloženja odluke Sofijskog gradskog sada (Gradski sud u Sofiji) odnosilo se na to da zbog postojećih posebnih odredbi o odgovornosti banke u slučaju neodobrenih platnih transakcija nije primjenjiva opća odredba članka 75. stavka 2. ZZD-a zbog čega u pogledu odgovornosti banke nije važno je li na temelju nespornih okolnosti kojima se potvrđuje ovlaštenje koje je dao nalogodavac izvršila plaćanje (odnosno izvršila nalog). Za neodobrene platne transakcije o kojima je riječ u pravilu je odgovorna banka (članak 57. Zakona o platnim uslugama i platnim sustavima iz 2009. koji je stavljen izvan snage), osim ako se izvršenje tih transakcija temelji na namjeri ili krajnjoj nepažnji vlasnika računa te mu se u tom slučaju ne vraća iznos platne transakcije, neovisno o njegovoj visini. Taj sud smatra da banka nije navela i dokazala takvo tužiteljevo ponašanje koje bi prouzročilo sporne transakcije.
- 11 Banka je pobijala presudu Sofijskog gradskog sada (Gradski sud u Sofiji) pred sudom koji je uputio zahtjev.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 12 Tužitelj navodi da su zaposlenici banke postupali nemarno i s krajnjom nepažnjom jer su osobi koja nije imala punomoć omogućili da raspoláže sredstvima dostupnim na bankovnom računu. Banci je predočena punomoć čiji izvanjski oblik nije bio pravilan i koja se nije smjela prihvatiti kao pravilna punomoć jer nije ispunjen bitan zahtjev, odnosno nije postojao „opunomoćiteljev” „potpis” zbog čega je banka trebala odbiti izvršavanje šest spornih bankovnih transakcija.
- 13 Banka priznaje da je tužitelj došao u njezinu poslovnicu 22. studenoga 2017. Tijekom razgovora zaposlenik banke razumio je da tužitelj namjerava angažirati opunomoćenika za raspolaganje sredstvima na žiro računu koji je trebalo otvoriti. S obzirom na međunarodne transakcije koje su se očekivale u pogledu računa te kako bi se tužitelju omogućili pristup i nadzor prometa na računu na daljinu,

ponuđeni su mu internetsko bankarstvo, obavijesti putem SMS poruka i bankovna kartica, ali on je odbio sve tri ponude.

- 14 Banka ne osporava tvrdnju o bankovnim transakcijama izvršenima na tužiteljevu računu i navodi da je tužitelj opunomoćenik MK prvi put posjetio poslovnici banke 15. prosinca 2017. Pritom je osoba MK zaposleniku banke predočila izvornik prijepisa punomoći od 1. prosinca 2017. koji je talijanski javni bilježnik ovjerio 5. prosinca 2017. Vjerodostojnost prijepisa ovjerena je apostilom, a sve je dokumente s talijanskog na bugarski jezik preveo sudski tumač. Punomoć je specifična (izričita) i ovlašćuje opunomoćenika da raspolaže sredstvima na tužiteljevu računu u banci.
- 15 Banka navodi da je osoba MK prilikom svakog naloga za plaćanje prisutnom zaposleniku banke predočila izvornik prijepisa punomoći.
- 16 Banka se ne slaže s tužiteljevom tvrdnjom da je bio začuđen kad mu je 6. veljače 2018. priopćeno da je opunomoćenik izvršio sporne transfere novčanih sredstava. Naprotiv, nakon što mu je predočen izvadak njegova bankovnog računa, na pitanje zaposlenika banke o tome tko je dao nalog za transfer s njegova računa tužitelj je odgovorio da je taj nalog dao njegov opunomoćenik MK. Tužitelj je mirno primio informacije koje su mu stavljene na raspolaganje i mirno je pročitao presliku izvornika prijepisa punomoći koju je ovjerio javni bilježnik, a s kojom se identificirala osoba MK.
- 17 Nešto kasnije istog dana tužitelj se vratio u poslovnici banke, ali ni onda još nije obavijestio zaposlenike banke o nepravilnostima platnih transakcija koje je naložila osoba MK, nego je samo namjeravao povući punomoć, za što je vlastoručno sastavio zahtjev.
- 18 Tužitelj je tek 20. veljače 2018. usmeno obavijestio zaposlenika banke o problemu s transferima iznosa s njegova žiro računa te je 6. ožujka 2018. u banci podnio pisanu prijavu.
- 19 Banka priznaje da se 20. veljače 2018. kod talijanskog javnog bilježnika raspitala je li punomoć od 1. prosinca 2017. pravilno podnesena i unesena u njegov upisnik, ima li preslika punomoći koju je ovjerio javni bilježnik isti pravni učinak kao sama punomoć i je li izrada takvih prijepisa u skladu s uobičajenom praksom, pri čemu mu je poslala skeniranu presliku navedene punomoći. Javni bilježnik samo je odgovorio: „Priloženi je dokument KRIVOTVORINA. Nemojte se njime koristiti.”
- 20 Banka je 27. veljače 2018. zamjeniku državnog odvjetnika Talijanske Republike poslala pisani upit koji je svojim potpisom i apostilom ovjerio sporni prijepis punomoći koji je ovjerio javni bilježnik. Državno odvjetništvo u Monzi potvrdilo je da je odgovarajući apostil izdan 12. prosinca 2017., odnosno to je odvjetništvo službeno potvrdilo da je „apostil na prijepisu punomoći valjan”.

- 21 Banka je zaključila sljedeće: 1. predloženi dokument prijepis je punomoći, a ne sama punomoć i stoga ne sadržava opunomoćiteljev potpis; 2. nadležno talijansko tijelo apostilom je potvrdilo vjerodostojnost potpisa i pečata na dokumentima, pri čemu je potvrđena javnobilježnička ovjera prijepisa punomoći, odnosno vjerodostojnost dokumenta, zbog čega se prijepis punomoći mogao upotrebljavati u Bugarskoj; 3. šest spornih platnih transakcija izvršeno je u korist takozvanog „putativnog vjerovnika”, a u skladu s odredbom općih uvjeta poslovanja iz ugovora u vezi s člankom 75. stavkom 2. ZZD-a „[b]anka nije odgovorna [...] za iznose isplaćene na temelju punomoći i izvršena raspolaganja sredstvima ako joj povlačenje punomoći nije priopćeno u pisanom obliku te ako je prije zaprimanja priopćenja u dobroj vjeri iznos isplatila osobi za koju se činilo da je na temelju nespornih okolnosti ovlaštena za primanje iznosa”.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 22 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je Direktiva primjenjiva u sporu iz glavnog postupka. Svrha te direktive jest uspostavljanje unutarnjeg tržišta platnih usluga. U skladu s uvodnim izjavama 1. i 60. Direktive, za usklađivanje funkcioniranja tog tržišta nužno je ukloniti unutarnje granice u Zajednici, u pogledu slobodnog kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala.
- 23 Na temelju razmatranja o pravilnoj primjeni prava Unije iz točke 31. presude Suda od 2. rujna 2021. u predmetu C-337/20 koja su obvezujuća za nacionalne sudove, „u svrhu tumačenja odredbe prava Unije, valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst nego i kontekst u kojem se nalazi te ciljeve propisa kojeg je ona dio. Nastanak odredbe prava Unije može se također pokazati važnim za njezino tumačenje”.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev napominje da se u točki 41. te presude pojašnjava da se u članku 86. Direktive 2007/64, naslovljenom „Potpuno usklađivanje”, određuje da „[n]e dovodeći u pitanje [više odredaba navedene direktive koje navodi], u mjeri u kojoj ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati ili uvoditi druge odredbe osim onih koje su utvrđene ovom Direktivom”. U istoj se točki navodi da se „[n]ijedan od članaka 58., 59. i 60. iste direktive ne nalazi [...] među odredbama za koje članak 86. ostavlja državama članicama manevarski prostor za njihovu provedbu”.
- 25 U točki 45. presude navodi se da „usklađenom sustavu odgovornosti za neodobrene ili nepravilno izvršene transakcije uspostavljenom Direktivom [...] može konkurirati neki drugi sustav odgovornosti predviđen nacionalnim pravom koji se temelji na istim činjenicama i istoj osnovi samo ako ne dovodi u pitanje tako usklađen sustav i ne povređuje ciljeve i korisni učinak te direktive”.
- 26 U skladu s točkom 67. navedene presude, „ako je to predviđeno mjerodavnim nacionalnim pravom, pružatelja platnih usluga može se prisiliti da snosi posljedice svojeg nemara u izvršenju platne transakcije, osobito kada nije provjerio je li tu transakciju odobrio korisnik platnih usluga, s obzirom na to da je takav nemar prouzrokovao štetu trećoj osobi [...]”.

- 27 U članku 75. stavku 2. ZZD-a uređuje se institut ispunjenja obveze prema navodnom vjerovniku, pri čemu se dužnik oslobađa obveze ako je u dobroj vjeri ispunio obvezu prema osobi za koju se čini da je na temelju nespornih okolnosti ovlaštena za primanje činidbe.
- 28 Ako nacionalni sud razloge za oslobođenje pružatelja platne usluge od odgovornosti u slučaju neodobrene platne transakcije koji su predviđeni u Direktivi tumači samo doslovno u skladu s tekстом, a ne teleološki, logički i sustavno, odnosno ako ih tumači na način da je potrebno da je platitelj štetu koja je nastala u vezi s neodobrenim platnim transakcijama prouzročio namjerno ili s krajnjom nepažnjom tako što je djelovao s namjerom prijevare ili tako da je povrijedio jednu ili nekoliko svojih obveza u skladu s člankom 56., nastale bi situacije u kojima je pružatelj platne usluge u potpunosti odgovoran za izvršenu neodobrenu platnu transakciju, iako je djelovao u dobroj vjeri (pri čemu je poštovao dužnu pažnju dobrog trgovca).
- 29 Kako bi se oslobodio odgovornosti, pružatelj platne usluge u tom slučaju mora dokazati određeni kvalificirani oblik krivnje platitelja u pogledu kojeg pak treba biti riječ o namjernom djelovanju (uključujući djelovanje s namjerom prijevare), odnosno djelovanju s krajnjom nepažnjom.
- 30 Međutim, iz sudske prakse poznati su slučajevi u kojima je točno da je pružatelj platne usluge djelovao u dobroj vjeri (odnosno da je u svrhu sprečavanja štete postupao s većom dužnom pažnjom dobrog trgovca te je, kako bi to postigao, ispunio sve znanstvene, tehničke i za trgovinu uobičajene uvjete koji su u skladu s dobrom trgovačkom praksom), ali je platitelju nastala šteta, iako nije postupao s kvalificiranim oblikom krivnje (namjerno, s krajnjom nepažnjom ili s namjerom prijevare).
- 31 Upravo u tim slučajevima, kada ne bi uspio dokazati skrivljeno protupravno postupanje platitelja, pružatelj platne usluge bio bi odgovoran u pogledu neodobrene platne transakcije.
- 32 Posljedično, pružatelj platne usluge bio bi izložen opasnosti od nastanka znatnih imovinskih gubitaka, iako je djelovao u dobroj vjeri, odnosno poduzeo sve potrebne mjere koje su u skladu s pravnim zahtjevima i dobrom trgovačkom praksom.
- 33 U tom bi pogledu pružatelji platne usluge koji djeluju u dobroj vjeri bili oprezni prilikom obavljanja svoje gospodarske djelatnosti prilikom pružanja platnih usluga čak i u najuobičajenijim situacijama. To bi dovelo do kašnjenja u postupku plaćanja odnosno do odbijanja izvršenja izravnih terećenja ili platnih naloga u pogledu platnih instrumenata koji su pravilni u formalnom smislu (odnosno u pogledu izvanjskog oblika), što bi se protivilo cilju Direktive da se potiče slobodno kretanje usluga i kapitala.
- 34 Što se tiče zahtjevâ iz članka 86. Direktive, sud koji je uputio zahtjev pita smije li se primijeniti nacionalno pravo, konkretno, odredba članka 75. stavka 2. ZZD-a

ako je pružatelj platne usluge djelovao u dobroj vjeri i ako je platni instrument koji mu je predložen pravilan u formalnom smislu (odnosno u pogledu izvanjskog oblika).

- 35 Iz zamolbe za međunarodnu pravnu pomoć suda koji je uputio zahtjev proizlazi da u skladu s talijanskim pravom javni bilježnici smiju ovjeravati prijepise punomoći, pri čemu javni bilježnik prijepise treba ovjeriti potpisom, pečatom i svojom izjavom, uključujući službenu izjavu o ovjeri (koja ima materijalnu dokaznu snagu za sud) koja se odnosi na to da su prijepisi u skladu sa sadržajem izvornika („da odgovaraju izvorniku”). Bugarskim se pravom također predviđa takva javnobilježnička ovjera.
- 36 Banka navodi da je dokument (punomoć) predložen u glavnom postupku prijepis izvornika punomoći s javnobilježničkom ovjerom opunomoćiteljeva odnosno tužiteljeva potpisa, koji je izdao nadležni talijanski javni bilježnik, pri čemu je taj javni bilježnik potvrdio da prijepis odgovara izvorniku.
- 37 Vjerodostojnost tog prijepisa izvornika punomoći koju je ovjerio javni bilježnik potvrdilo je nadležno tijelo Talijanske Republike, odnosno zamjenik državnog odvjetnika stavljanjem apostila u skladu s odredbama Haške konvencije o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava iz 1961.
- 38 U skladu s člankom 2. drugom rečenicom te konvencije, potvrda vjerodostojnosti isprave apostilom obuhvaća vjerodostojnost potpisa i svojstvo u kojem je potpisnik te isprave djelovao.
- 39 Osoba koja se predstavila kao tužitelj opunomoćenik upravo je upotrebom te isprave (izvornik prijepisa punomoći s apostilom koju je ovjerio javni bilježnik) izvršila transakcije sredstava u ime vlasnika računa, a u korist trećih osoba.
- 40 Budući da ta punomoć opunomoćenika ovlašćuje za to da izvršava transakcije u platiteljevo ime, taj bi se dokument mogao smatrati „platnim instrumentom” u skladu s člankom 4. točkom 23. Direktive, s obzirom na to da je dio postupka koji korisnik platnih usluga koristi da bi inicirao nalog za plaćanje.
- 41 U skladu s člankom 54. stavkom 1. Direktive, kako bi se smatrala odobrenom, platnu transakciju treba izvršiti na temelju platiteljeve suglasnosti, pri čemu ta suglasnost zahtijeva dokazivanje autorstva izjave o namjeri sadržanoj u nalogu za plaćanje (takozvana formalna dokazna snaga dokumenta). To je povezano s utvrđenjem provjere autentičnosti platne transakcije (postupak koji pružatelju platnih usluga omogućuje provjeru upotrebe određenog platnog instrumenta, uključujući i njegova osobna sigurnosna obilježja). U skladu s člankom 59. Direktive, postupovnu obvezu dokazivanja (teret dokazivanja) u pogledu toga da je izvršena provjera autentičnosti platne transakcije ima pružatelj platne usluge.
- 42 Ako je pružatelj platne usluge autentificirao platni instrument (pravilnost sporne punomoći na temelju koje su izvršena raspolaganja sredstvima na tužiteljevu računu), u tom bi se pogledu dokazala platiteljeva suglasnost (u čije ime

opunomoćenik izvršava raspolaganja sredstvima koja imaju izravan učinak u pravnoj sferi vlasnika žiro računa), a izvršene platne transakcije smatrale bi se odobrenima u smislu članka 54. Direktive.

RADNI DOKUMENT